

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

УДК 378:81'243

С.І. МЕДИНСЬКА,
*старший викладач кафедри іноземних мов
Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*

ТЕСТУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У НЕМОВНОМУ ВНЗ

Статтю присвячено актуальним проблемам тестування з іноземної мови як засобу діагностики та контролю при організації та реалізації диференціації навчання в немовному ВНЗ з визначенням доцільних меж та умов його застосування.

Ключові слова: тестування, диференціація, психологічний підхід, об'єктивність.

Вступ. Тестування як метод вимірювання рівня професійної компетенції набуває все більшого розповсюдження в навчальному процесі та у сфері професійної діяльності, оскільки має певні переваги над іншими формами контролю знань та умінь, зокрема можливість охоплення великого обсягу матеріалу – об'єкта перевірки, обмежений час проведення тестування та можливість автоматизованої перевірки результатів, об'єктивність оцінювання та реалізацію диференційованого підходу при використанні тестових завдань з градацією рівня складності. Проте тестування не є панацеєю, що варто застосовувати без будь-яких застережень, оскільки його недоліки можуть нівелювати переваги за відсутності аналізу доцільності використання тестування в кожній конкретній ситуації та прогнозування похибок, що можуть мати вплив на об'єктивність результатів індивідуального та групового оцінювання.

Метою дослідження є встановлення умов доцільності застосування тестування при організації диференційованого навчання іноземної мови в немовному ВНЗ, зокрема при формуванні навчальних груп першокурсників та при реалізації диференційованого підходу під час подальшого навчання на прикладі студентів економічних спеціальностей.

Проблема застосування тестування на практиці вивчається вже майже сто п'ятдесят років, з часів, коли англієць Дж. Фішер у 1864 р. запропонував використовувати педагогічні тести для оцінки успішності учнів з різних навчальних дисциплін. У методиці викладання іноземних мов активно досліджуються питання принципів застосування тестової техніки при складанні тестів, методи перевірки та опрацювання тестів, методи відбору навчальних матеріалів для складання тестів для перевірки різних видів мовленнєвої діяльності, визначення переваг над традиційними формами контролю як вітчизняними, так і зарубіжними спеціалістами [2; 4; 5]. Проте зарубіжні науковці розглядають тестування у двох різних значеннях, а саме: 1) перевірка, контроль, дослідження в цілому; 2) виконання тестового завдання. Вітчизняні науковці при розгляді поняття «тест» у більшості випадків мають на увазі вузьке значення цього терміна, тобто завдання тестового характеру – це «один з видів навчальних завдань, які використовуються для контролю й діагностики знань» [2, с. 16].

Отже, розглядаючи вузьке значення терміна «тест», слід зауважити, що його застосування не обмежується лише формою контролю, тестування використовується і як фор-

ма самотійного контролю з боку учня або студента для визначення рівня опанування певною навчальною темою чи дисципліною. Проте тестування не можна вважати єдиною унікальною формою контролю й діагностики на всіх етапах навчального процесу та при вивченні всіх навчальних дисциплін, оскільки тести більшою мірою перевіряють знання певних фактів, законів, явищ та правил, частково перевіряють сформованість навичок, але не можуть оцінити творчий, нерепродуктивний рівень мовленнєвої чи професійної компетенції, оскільки наявність варіантів відповідей для вибору автоматично обмежує рамки творчого підходу до розв'язання проблеми чи питання й дає можливість студентам з добре розвиненим інтуїтивно-практичним мисленням порівняно зі словесно-логічним, які часто є суб'єктами навчальної діяльності низького рівня розвитку [3, с. 244], показувати набагато кращі результати від реальних. Тобто для перевірки опанування певною теоретичною базою, лексико-граматичним матеріалом з окремої теми чи рівня сформованості умінь читання та аудіювання тестування є найбільш ефективною та економною формою контролю чи діагностики, але для отримання результатів щодо творчого застосування знань, умінь і навичок в умовах, наближених до реальності, тести не дають об'єктивної оцінки, оскільки мета тестування – отримання інформації, а не перевірка адекватності мовленнєвої поведінки в ситуаціях.

Враховуючи те, що прийоми тестування включають різні за формою та структурою завдання та, окрім варіантних завдань типу множинний вибір, заповнення пропусків, доповнення, правильно / неправильно, запитання-відповідь, відновлення, вставляння, трансформування, переклад мають також у своїй типології більш творчі завдання, наприклад, твір і монолог. При більш широкому розумінні поняття «тестування» це дає можливість застосовувати ці прийоми при реалізації диференційованого підходу до навчання іноземної мови.

При формуванні груп з вивчення іноземної мови на першому курсі немовного вищого навчального закладу за відсутності результатів Зовнішнього незалежного тестування найбільш доцільною вбачається діагностика вступного рівня іншомовної компетенції за допомогою тестування, що проходить у формі виконання тестів поділу за рівнем навченості (placement tests) для встановлення рівня володіння лексико-граматичним матеріалом та усної співбесіди з викладачем для визначення рівня спонтанного усного мовлення. Це дає можливість швидко визначитися зі складом групи та розпочати навчальний процес. Проте з часом виявляється неоднорідність укомплектованої групи з подальшими розбіжностями в поглядах на організацію, темп та ефективність навчального процесу.

Основними причинами вищезазначених суперечностей є, на наш погляд, відсутність психологічного підходу при діагностиці рівня іншомовної компетенції, а саме:

1. Відсутність вмотивованості студентів для діагностики реального рівня їх мовленнєвої компетенції може стати на перешкоді отриманню фактичних результатів тестування. Перед проведенням тестування необхідним елементом організації є попередження студентів, що потрібно відмовитися від вгадування правильних відповідей, застосування різних позначок при виборі варіантів відповіді залежно від впевненості в їх правильності, не намагатися списати правильну відповідь для отримання кращого результату, оскільки мета вступного тестування – не контроль, а діагностика, в результаті якої має бути сформована навчальна група з однаковим загальним рівнем іншомовної компетенції; потрібно пояснити студентам переваги навчання у групі, що відповідає їх рівню, тобто дати психологічну настанову на отримання реальних результатів замість підсвідомого прагнення студентів отримати кращий результат.

2. Під час проведення тестування необхідно звернути увагу на тривалість виконання завдань кожним студентом, оскільки для студентів зі швидким темпом роботи їх здатність до прискореного опрацювання матеріалу та їх тип мислення може компенсувати певні прогалини в окремих видах мовленнєвої діяльності чи навичках. Студенти зі зниженим темпом розумового процесу будуть почуватися більш комфортно та працювати більш плідно в групі з дещо нижчим рівнем іншомовної компетенції порівняно з їхнім.

3. Протягом першого місяця навчання варто залишити право переходу в іншу групу за взаємною згодою викладача та студента в разі аргументованого пояснення причин переходу, тобто група має бути відкритою системою протягом першого місяця, надалі склад групи має залишатися незмінним до кінця навчального року з метою формування колективу з чітким розподілом соціальних ролей.

4. До змісту тестів доцільно додати психологічні тести іноземною мовою для визначення мотивації, інтересів та конфліктності кожного студента для подальшого врахування результатів при комплектації груп однакового рівня мовленнєвої компетенції.

5. Під час співбесіди варто уникати стандартних тем, що вивчалися за шкільною програмою, а ставити проблемні питання для оцінювання реакції студента й швидкості адаптації до стресових ситуацій, розробивши градуйовану систему запитань для визначення рівня спонтанного усного мовлення в умовах, наближених до реальності.

Прихильники тестування до його переваг зараховують знижений рівень стресу порівняно з традиційними (особливо усними) формами суб'єктивного контролю, що доводять вітчизняні та зарубіжні психологічні дослідження, проте при вивченні й застосуванні іноземної мови на практиці це не завжди доречно, оскільки при реальному спілкуванні з носіями мови перепорою виявляється не мовний, а психологічний бар'єр, що виражається в страхові спілкуватися іноземною мовою, робити помилки чи виглядати смішним в очах співрозмовника. Ця невпевненість у собі є результатом постійної роботи викладача над зниженням рівня стресу та мовної тривожності на заняттях для підвищення ефективності та продуктивності навчання, проте для реалій життя це має зворотний ефект. Застосовуючи постійно тестовий контроль, ми намагаємось отримати результати щодо рівня мовленнєвої компетенції в «штучному» середовищі, тим самим встановлюючи неправдиву самооцінку студентами тих умінь і навичок, які вони насправді зможуть застосувати на практиці.

Традиційно до переваг тестування відносять:

- індивідуальний характер контролю, можливість здійснення контролю над роботою кожного студента, за його особистою навчальною діяльністю, а також можливість отримати результати успішності групи, що допоможе оцінити викладачеві ефективність методів та прийомів, які застосовуються на заняттях;

- можливість регулярного систематичного проведення тестового контролю на всіх етапах процесу навчання;

- можливість поєднання його з іншими традиційними формами педагогічного контролю;

- об'єктивність тестового контролю, що виключає суб'єктивні оціночні судження й висновки викладача;

- можливість проведення комп'ютеризованого (у локальній мережі) та паперового варіанта тестування;

- врахування індивідуальних особливостей студентів, що потребує застосування відповідно до цих особливостей різної методики розробки тесту й тестових завдань залежно від рівня їх мовленнєвої компетенції;

- висока змістовна валідність тестового контролю, заснована на включенні дидактичних одиниць програми навчання в завдання тесту.

Незважаючи на всі перелічені переваги, тестування як метод рубіжного та підсумкового контролю не має використовуватися без інших форм, наприклад, підготовки презентацій, анотації статей, перекладу текстів за спеціальністю, написання ділового листа, тез чи статей тощо, тобто без реального мовного продукту, для виробництва якого необхідно застосувати всі набуті вміння й навички. Презентування такої «продукції» варто виводити за межі навчальної групи для максимального наближення до ефекту реальності, навіть якщо це підвищує рівень стресу, бо саме це й сформує мовленнєвий досвід справжніх реалій. Поточний чи проміжний контроль за певними темами за допомогою тестування доречний, оскільки відповідає принципам диференційованого підходу й визначає результати опанування навчальним матеріалом.

Ще одним питанням, що потребує окремої уваги, є проведення комп'ютерного тестування, яке набуває все більшого поширення в навчальному процесі завдяки автоматизації отримання результатів та певним додатковим умовам проведення тестового контролю, а саме:

1. Можливості встановлення обмеженого часу на виконання кожного завдання.

2. Варіативності вибору певної кількості завдань з безлічі однотипних тестів для отримання індивідуального набору питань для кожного студента, що проходить тестування.

3. Можливості переглянути таблицю результативності відповідей для отримання інформації про їх правильність чи помилковість для визначення мовленнєвих прогалин з метою їх подальшого усунення.

Проте комп'ютерне тестування обмежене лише окремими видами завдань і не охоплює всю варіативність тестування, не враховує індивідуальні психологічні особливості студентів, зокрема швидкість мислення та особливості уваги, не враховує градацію завдань за складністю під час випадкового добору тестів, тим самим не надає студентам можливості виконувати завдання за рівних умов, що знижує валідність результатів комп'ютерного тестування.

Враховуючи все вищезазначене, можна зробити **висновки**:

1. Тестування доцільно застосовувати як метод діагностики рівня іншомовної компетенції при формуванні навчальних груп на першому курсі немовних ВНЗ лише в поєднанні з іншими традиційними формами, зокрема усною співбесідою з проблемних питань, для отримання не лише лінгвістичних результатів, а й виявлення психологічних особливостей кожного студента.

2. Для отримання реальних результатів необхідно перед вступним тестуванням провести мотиваційну бесіду-попередження щодо фальсифікації результатів.

3. Комп'ютерне тестування варто використовувати лише при поточному чи проміжному контролі, рубіжний та підсумковий контроль має проводитися у вигляді тестів у паперовому варіанті з презентуванням певного «продукту» – результату роботи протягом контрольного періоду.

Питання оптимізації використання тестування в навчальному процесі та методи підвищення його ефективності залишається актуальним у зв'язку з активними розробками у сфері інформаційних технологій та потребує подальших досліджень.

Список використаної літератури

1. Анастаси А. Психологическое тестирование / А. Анастаси. – М.: Педагогика, 1992.
2. Михаличев Е.А. Дидактическая тестология: научно-методическое пособие / Е.А. Михаличев. – М.: Народное образование, 2001.
3. Савчин М.В. Педагогічна психологія / М.В. Савчин. – К.: Академвидав, 2007. – 424 с.
4. Сізіх І.В. Моделі та комп'ютерні технології адекватних процесів тестування / І.В. Сізіх. – К.: Нац. ун-т ім. Шевченка, 2002.
5. Ханіна О.М. Проблема тестування в сучасній методиці викладання іноземної мови / О.М. Ханіна // Іноземні мови. – 2004. – № 1.

Статья посвящена актуальным проблемам тестирования по иностранному языку как метода диагностики и контроля при организации и реализации дифференциации обучения в неязыковом вузе с определением целесообразных границ и условий его применения.

Ключевые слова: тестирование, дифференциация, психологический подход, объективность.

The article touches upon the topical problems of testing foreign languages as a method of diagnostics and control while organizing and implementing education differentiation at the non-linguistic institute of higher education with defining the reasonable scope and conditions of its application.

Key words: testing, differentiation, psychological approach, objectivity.

Надійшло до редакції 7.09.2011.